

YHDENVERTAISUUS
VALTUUTETTU

DISKRIMINERINGSOMBUDSMANNEN
NON-DISCRIMINATION OMBUDSMAN
OVTTAVEARDÁSAŠVUOĐAÁITTARDEADDJI

Lausunto

1 (4)

4.1.2022

VTDno-2021-1530

Sosiaali- ja terveysministeriö
kirjaamo.stm@gov.fi

Lausuntopyyntönnö VN/12948/2019

Yhdenvertaisuusvaltuutetun lausunto hallituksen esityksestä perusterveydenhuollon hoitotakuun tiukentamisesta

Yhdenvertaisuusvaltuutettu kiittää mahdollisuudesta antaa asiassa lausuntonsa ja esittää lausuntonaan seuraavaa.

Esitysluonnoksessa todetaan yhteiskunnallisten vaikutusten osalta seuraavasti. ”Hoitoon pääsyn määräjän tiukentaminen perusterveydenhuollon kiireettömissä palveluissa seitsemään vuorokauteen ja suun terveydenhuollossa kuudesta kolmeen kuukauteen parantaisi merkittävästi potilaan mahdollisuuksia riittävien palvelujen saamiseen. Myöskin niiden perusterveydenhuollon palvelujen osalta, jotka eivät kuuluisi esitetyn seitsemän vuorokauden määräjän piiriin, säilyisi ennallaan nykyinen kolmen kuukauden hoitoon pääsyn määräaika. Muutos parantaisi ihmisten yhdenvertaisuutta, koska nykyisin hoitoon pääsyn toteutumisessa on merkittäviä alueellisia eroja, jotka nykyinen kolmen ja suun terveydenhuollossa kuuden kuukauden määräaika mahdollistaa. Tältä osin hoitoon pääsyn aikarajojen muutokset kohdistuvat kaikkiin julkisen terveydenhuollon potilasryhmin samalla tavoin. Nykyisin työterveyshuollon sairaanhoitopalvelujen piirissä olevien henkilöiden hoitoon pääsy on ollut huomattavasti nopeampaa kuin julkista sektoria käyttävien potilaiden. Myöskin tätä kautta yhdenvertaisuus paranee, kun julkisen sektorin hoitoon pääsy nopeutuu merkittävästi.

Työterveyshuollon palveluiden saatavuuden ulkopuolella on esimerkiksi ikäihmiset, työttömät ja osa maahanmuuttajista ja vammaisista henkilöistä. Vankiterveydenhuollon hoitoon pääsystä nimenomaisesti säätämällä yhteneväisesti hyvinvointialueen järjestämisvastuun mukaisen terveydenhuollon kanssa toteutetaan myös yhdenvertaisuutta sekä vankeinhoidon normaalisuusperiaatetta.” Yhdenvertaisuusvaltuutettu yhtyy edellä todettuun ja uskoo, että hoitotakuun tiukennuksella, sen toteutuessa suunnitellusti, on tosiasiallista yhdenvertaisuutta tukeva vaikutus. Valtuutettu toteaa kuitenkin, että se, miten ja millä tavalla hoidon tarpeen arviointi toteutetaan, on asiassa kriittinen ja vaatii seurantaa. Seurannan kautta käy nopeasti ilmi, mikäli hoidon tarpeen arviointia ryhdyttäisiin käytännössä toteuttamaan niin tiukalla seulalla, että lääkärin vastaanotolle pääseminen muodostuu hankalaksi tai entistä hankalammaksi.

Erikseen vammaisten ihmisten kohdalla on esitysluonnoksessa todettu, että uudistus vaikuttaa merkittävästi vammaisten ihmisten asemaan sitä parantaen. Samalla kuitenkin on tuotu esille, että riskinä on, että hoidontarvetta arvioitaessa vammaisten henkilöiden hoidontarve arvioitaisiin kunnissa herkästi pitkäaikaissairauteen liittyväksi, jonka vuoksi seitsemän vuorokauden hoitoon pääsy voisi toteutua vammaisilla henkilöillä muita väestöryhmiä heikommin. Yhdenvertaisuusvaltuutettu toteaa, että näin ei saa päästä käymään ja katsoo, että kyseinen riski tulee huomioida ainakin lain 51 §:n (yhteyden saaminen perusterveydenhuoltoon ja arvio hoidon tarpeesta) perusteluissa, lakia koskevissa ohjeistuksissa, seurannassa sekä henkilökunnan koulutuksessa.

Perusteluiden 51 §:ää olisi tarpeen täydentää maininnalla monikanavaisesta yhteydenottotavasta, jotta esimerkiksi kuulovammaiset tai puhevammaiset henkilö voivat saada yhteyden terveystieteeseen yhdenvertaisesti muiden kanssa. Selvää on, että yhteydensaannin perustuminen pelkästään esimerkiksi soittoaikoihin ja takaisinsoittojärjestelmiin, johtaisi esimerkiksi myös viittomakielisten kuurojen syrjintään. Yhdenvertaisuusvaltuutettu on todennut Valviralle antamassa lausunnossaan 24.11.2021 (WTDno-2021-1241) korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon osalta esimerkiksi seuraavaa.

Palvelun järjestäminen esteellisesti, niin ettei vammaisella henkilöllä ole pääsyä palveluun, voi yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan käytännön perusteella olla yhdenvertaisuuslain 13 §:n mukaisesti oikeutettavissa vain poikkeuksellisesta hyväksyttävästä syystä. (ks. Yhdenvertaisuus ja tasa-arvolautakunta 150/2016, 20.4.2017, Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta 699/2019, 3.6.2020 ja Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta 579/2018, 8.10.2020). Pelkästään panostaminen yhteen tiettyyn yhteydenotto- muotoon taikka riittämättömät resurssit eivät ole vakiintuneen

käytännön mukaisesti hyväksyttäviä syitä vammaisen henkilöt epäedulliseen asemaan saattavalle käytännölle. Sen sijaan toimijan on järjestettävä toimintansa esimerkiksi resurssien tehokkaammalla ja tarkoituksenmukaisemmalla kohdentamisella niin, että se kykenee hoitamaan lakisääteiset tehtävänsä lain edellyttämällä tavalla.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää myös tärkeänä, että sosiaali- ja terveydenhuollon toimipisteet myös mahdollistavat yhteydenoton kunnan, ja tulevien hyvinvointialueiden, asukkaiden muilla kielillä. Näin varmistetaan erityisesti äskettäin Suomeen muuttaneiden ihmisten palveluun pääsy.

Lopuksi valtuutettu toteaa, että esityksessä tulisi kiinnittää huomiota vammaisten ihmisten apuvälineisiin. YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista (SopS 27/2016) painottaa vammaisten ihmisten täysimääräistä osallisuutta ja tosiasiallista yhdenvertaisuutta yhteiskunnassamme. Esimerkiksi sopimuksen 26 artiklan mukaan:

1. Sopimuspuolet toteuttavat tehokkaat ja asianmukaiset toimet muun muassa vertaistuen avulla, jotta vammaiset henkilöt voisivat saavuttaa ja säilyttää mahdollisimman suuren itsenäisyyden, täysimääräiset ruumiilliset, henkiset, sosiaaliset ja ammatilliset kyvyt sekä täysimääräisen osallisuuden ja osallistumisen kaikilla elämänalueilla. Tätä varten sopimuspuolet järjestävät, vahvistavat ja lisäävät laaja-alaisia kuntoutuspalveluja ja -ohjelmia erityisesti terveyden, työllisyyden, koulutuksen ja sosiaalipalvelujen aloilla siten, että:

a) **nämä palvelut ja ohjelmat aloitetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa** ja ne perustuvat yksilöllisten tarpeiden ja vahvuuksien monialaiseen arviointiin;

b) näillä palveluilla ja ohjelmilla tuetaan osallistumista ja osallisuutta yhteisöön ja kaikkiin yhteiskunnan osa-alueisiin ja ne ovat vapaaehtoisia ja vammaisten henkilöiden saatavilla mahdollisimman lähellä heidän omia yhteisöjään, myös maaseutualueilla.

2. Sopimuspuolet edistävät kuntoutuspalveluissa työskentelevien ammattihenkilöiden ja henkilöstön perus- ja jatkokoulutuksen kehittämistä.

3. **Sopimuspuolet edistävät** vammaisille henkilöille tarkoitettujen kuntoutukseen liittyvien **apuvälineiden** ja apuvälineteknologian **saatavuutta**, tuntemusta ja **käyttöä**.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu tietoon on saatettu, että apuvälineiden saannissa ja niiden huollossa on selkeitä ongelmia. Valtuutettu katsoo, että apuvälineprosessin saaminen alkuun tulee sisällyttää seitsemän vuorokauden hoitotakuun piiriin, koska kyse on huomattavan merkittävästä asiasta yksittäisen henkilön elämässä. Apuvälineen huolto ja korjaus tulisi niin ikään suorittaa viivytyksettä, jotta vammaisten ihmisten tosiasiallista yhdenvertaisuutta voidaan riittävästi turvata.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu

Kristina Stenman

Ylitarkastaja

Pamela Sarasmo